Opłata pocztowa uiszczona gotówką

Cena 50 groszy

ORZECZNICTWO BUCHALTERYJNO-PODATKOWE

TYGODNIK

Prenumerata kwartalna 4 zł. 50 gr.
wraz z przesyłką pocztową
Konto P. K. O. Nr. 22.308
Administracja: Księgarnia Prawnicza
Warszawa, Senatorska 8

REDAKTOR
Dr EMANUEL ISERZON
Adwokat

Nr 32 (78) Warszawa, 6 sierpnia 1938 r. Rok III

TREŚĆ:

Dr. ANDRZEJ BIENIEK

KOSZTY WŁASNE *)

IV. Koszty wytworzenia.

(ciąg dalszy)

Koszty wytworzenia dzielą się na:
A. Koszty *bezpośrednie* i
B. Koszty *pośrednie.*

---

*) Autoryzowane streszczenie najnowszej pracy Autora pt. „Zarys systematyki kosztów własnych", Warszawa 1938, Wydawnictwo Związku Księgowych w Polsce.

A. Koszty bezpośrednie

1. *Wartość zużytych materiałów*

Do kosztów *bezpośrednich* zalicza się w pierwszym rzędzie wartość *materiałów,* zużytych na wytworzenie wyrobu, i wysokość opłaconej *robocizny,* przypadającej na dany wyrób, oraz niektóre inne koszty, które w pewnych wypadkach można ściśle ustalić w stosunku do wyrobu.

Wartość zużywanych *materiałów* należy liczyć zasadniczo po tej cenie, jaką wykazała kalkulacja kupna, a więc po cenie zakupu, powiększonej o koszty sprowadzenia, ubezpieczenia i złożenia do magazynu. Będzie to zatem *cena kosztów nabycia.* Zdarza się jednak, że cena rynkowa materiałów ulega znaczniejszym wahaniom. *Jeżeli mianowicie cena materiałów ulegnie znacznej a stałej zwyżce, to do kosztów wytworzenia należy przyjąć wartość materiałów po tej właśnie wyższej cenie.* Takie postępowanie jest uzasadnione koniecznością wykładania odpowiednio większych kwot na zakup nowych partyj materiałów do produkcji.

Naodwrót — *jeżeli cena materiałów na rynku spadnie, należy jako część kosztu wytworzenia przyjmować wartość zużytych materiałów, obliczoną przy tej niższej cenie.* Konieczne to jest choćby ze względu na konkurencję.

Wszystkie powyższe uwagi dotyczą *większych i stałych zmian w cenie materiałów,* jeżeli bowiem wahania cen są nieznaczne i krótkotrwałe, wtedy ustawiczne zmienianie cen przy kalkulacji wytworzenia spowodowałoby niepotrzebny zamęt.

Zdarza się również niekiedy, że wartość zużytych do produkcji materiałów przelicza się *po cenie średniej, wypośrodkowanej z kilku różnych cen.* Następuje to wtedy, gdy przedsiębiorca zakupi od kilku dostawców, a od każdego z nich uzyska inną cenę. Możliwe jest wreszcie szacowanie zużytych do produkcji materiałów *według cen stałych* (preliminarzowych), jako też *według cen znormalizowanych* dla danego surowca i dla danej branży.

Razem z wartością materiałów zużytych do produkcji wykazuje się również, jako bezpośredni koszt wytworzenia, — koszt ubezpieczenia tych materiałów.

2. *Robocizna wytwórcza.*

Kwoty, płacone robotnikom, zatrudnionym przy wytwarzaniu wyrobów, stanowią bezpośredni koszt wytworzenia.

Kierownictwo warsztatów wytwórczych sporządza w krótkich odstępach czasu (zwykle co tydzień lub co dwa tygodnie) szczegółowe raporty robocizny, wykazując w nich podział pracy na poszczególne wyroby (gatunki wyrobów).

Rzecz naturalna, że *różne świadczenia na rzecz robotników* a w pierwszym rzędzie świadczenia społeczne na ubezpieczenie robotników zaliczać należy razem z samą robocizną do bezpośrednich kosztów wytworzenia.

Inaczej natomiast przedstawia się sprawa z *kwotami, płaconymi ro-*

botnikom za pracę niewytwórczą, lecz za czynności pomocnicze do wytwarzania, a więc np. za naprawę maszyn i budynków, za ostrzenie narzędzi, za remonty w warsztatach itp. Praca tych robotników dotyczy zwykle całości warsztatów wytwórczych lub nawet całości przedsiębiorstwa, obciążać zatem powinna w odpowiednim stopniu wszystkie wyroby, które w danym czasie zostały wyprodukowane.

Robocizny tej nie można najczęściej ściśle określić, w stosunku do poszczególnych wyrobów, a zatem zalicza się ją do kosztów pośrednich.

3. *Inne koszty bezpośrednie*

Do kosztów bezpośrednich może być zaliczony *każdy inny rodzaj kosztu wytworzenia, jeżeli jego wysokość można ściśle ustalić w stosunku do danego wyrobu.* Jeżeli np. jakiś wyrób produkowany jest wyłącznie na jednej maszynie, to koszt utrzymania tej maszyny oraz jej umorzenie stanowią bezpośredni koszt wytworzenia w stosunku do tego wyrobu.

B. Koszty pośrednie

1. *Charakterystyka kosztów pośrednich*

Oprócz kosztów bezpośrednich każde przedsiębiorstwo przemysłowe ponosi *w swym dziale wytwórczym* cały szereg innych kosztów, które można obliczyć dokładnie jedynie w ogólnych sumach, ich *wysokości* jednak *nie da się ustalić ściśle dla każdego wyrobu oddzielnie.* Nie można zatem tych kosztów rozkładać na poszczególne wyroby z dokładnością matematyczną, gdyż ponoszono je nie dla indywidualnie określonych wyrobów, lecz dla całości operacyj wytwórczych.

(dcn.)

USTAWA O OPŁATACH REJESTRACYJNYCH OD PRZEDSIĘBIORSTW I ZAJĘĆ

z dnia 25 kwietnia 1938 r.

(Dz. U. R. P. Nr 34 z 1938 r., poz. 293)

(dokończenie)

Art. 27. Ustawa niniejsza obowiązuje na całym obszarze Państwa. Na obszarze województwa śląskiego stosuje się zamiast przepisów, wymienionych w art. 17 ustawy niniejszej, odpowiednie przepisy ustawy śląskiej z dnia 14 kwietnia 1924 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w województwie śląskim.

Art. 28. Wprowadza się w ustawie z dnia 18 marca 1935 r. o pobieraniu odsetek od zaległości w podatkach państwowych i innych daninach publicznych oraz w składkach i opłatach na rzecz prawnopublicznych instytucyj ubezpieczeń (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 8, poz. 88) następujące zmiany:

w art. 1 ust. (1) lit. f) po wyrazach: „samoistne daniny komunalne” skreśla się średnik i dodaje się wyrazy: „oraz opłaty rejestracyjne od przedsiębiorstw i zajęć”.

Art. 29. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się się Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz Ministrem Przemysłu i Handlu.

Art. 30. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1940 roku.

Załącznik do art. 7 ustawy z dnia 25 kwietnia 1938 r. (poz. 293).

CZĘŚĆ I.

Zajęcia, podlegające opłatom.

Zajęcia przemysłowe, wykonywane bez utrzymywania oddzielnych biur i pomocników handlowych:

a) pośrednicy handlowi,
b) pomocnicy podróżujący (komiwojażerowie),
c) pośrednicy giełdowi (maklerzy),
d) ekspedytorzy, trudniący się osobiście z polecenia osób trzecich cleniem w urzędach celnych towarów, wysyłanych za granicę lub otrzymywanych z zagranicy,
e) inspektorzy i ajenci przedsiębiorstw ubezpieczeniowych, przewozowych, komunikacyjnych oraz instytucyj kredytowych.

CZĘŚĆ II.

Podział miejscowości na klasy.

Klasa I: m. st. Warszawa.

Klasa II: miasta: Białystok, Bydgoszcz, Chorzów, Częstochowa, Gdynia, Katowice, Kraków, Lublin, Lwów, Łódź, Poznań, Sosnowiec i Wilno.

Klasa III: wszystkie inne gminy miejskie.

Klasa IV: wszystkie gminy wiejskie.

CZĘŚĆ III.

Ceny kart rejestracyjnych.

Dział	Oznaczenie zakładów, przedsiębiorstw i zajęć	We wszystkich miejscowościach	W miejscowościach klasy I	II	III	IV
		złote				
I	Zakłady handlowe oraz przedsiębiorstwa handlowe, nie utrzymujące zakładów z wyjątkiem przedsiębiorstw handlu jarmacznego, obnośnego i rozwoźnego, a prowadzone przez:					
	a) kupców rejestrowych z wyjątkiem spółdzielni	—	300	250	200	150
	b) spółdzielnie z wyjątkiem kredytowych oraz kupców rejestrowych, jeżeli obrót zakładu nie przewyższa 100.000 złotych rocznie	—	150	120	50	15

Dział	Oznaczenie zakładów, przedsiębiorstw i zajęć	We wszystkich miejscowościach	W miejscowościach klasy I	II	III	IV
		złote				
	c) pozostałych płatników, spółdzielnie kredytowe oraz zakłady sprzedaży wyłącznie materiałów pędnych, olei i smarów samochodowych z tzw. stacji (pomp) benzynowych	—	30	25	20	10
II	Zakłady przemysłowe, zakłady górnicze z wyjątkiem kopalń nafty i gazów ziemnych, przedsiębiorstwa wyrębu lasu, samoistne przedsiębiorstwa wykonywania umów o roboty oraz przedsiębiorstwa rzemieślnicze, dorożkarstwo, furmaństwo, eksploatacja taksówek, a prowadzone przez:					
	a) kupców rejestrowych oraz zakłady spółdzielni o obrocie rocznym powyżej 200.000 zł	300	—	—	—	—
	b) spółdzielnie z wyjątkiem spółdzielni pracy i mleczarskich oraz kupców rejestrowych o obrocie rocznym poniżej 100.000 złotych	—	150	120	80	40
	c) pozostałych płatników	—	25	20	15	7
III	Kopalnie nafty lub gazów ziemnych . .	100	—	—	—	—
IV	Składy należące do przedsiębiorstw oraz filie i kantory wydawnictw	20	—	—	—	—
V	Przedsiębiorstwa handlu:					
	a) rozwoźnego	85	—	—	—	—
	b) obnośnego	30	—	—	—	—
	c) jarmarcznego	50	—	—	—	—
VI	Wydawnictwa:					
	a) pism codziennych	—	750	200	120	120
	b) innych pism periodycznych . . .	—	150	120	50	50
VII	Zajęcia przemysłowe pośredników giełdowych (maklerów)	250	—	—	—	—
VIII	Zajęcia przemysłowe pośredników handlowych	—	150	120	80	30
IX	Zajęcia przemysłowe ekspedytorów . . .	150	—	—	—	—
X	Zajęcia przemysłowe pomocników podróżujących (komiwojażerów)	100	—	—	—	—
XI	Wszelkie inne przedsiębiorstwa, nie utrzymujące zakładów oraz pozostałe zajęcia przemysłowe	20	—	—	—	—

ORZECZNICTWO W SPRAWACH PODATKOWYCH

60.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NOWONABYWCY NIERUCHOMOŚCI ZA PODATEK MAJĄTKOWY.

Przepis art. 57 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 o podatku majątkowym *) został uchylony z dniem wejścia w życie Kodeksu Postępowania Cywilnego, tj. z dniem 1 stycznia 1933 r.

NTA, 4 maja 1937, I. rej. 3569/36.

Z uzasadnienia: Według znajdującego się w aktach arkusza wymiarowego *wymierzono J. K. podatek majątkowy* w sumie 1748,32 zł, z czego na posiadłość gruntową przypadało 492,21 zł, a na inny majątek (III kat.) — 1256,11 zł. Jak wynika z pisma Urzędu Skarbowego z dn. 14 września 1936 r. Nr VI 7/19/T/36 wystosowanego do Izby Skarbowej, wymiar podatku majątkowego uskuteczniono od nieruchomości rolnej Okonin T. 1 k. 18 o obszarze 25,57,14 ha. *Nieruchomość tę nabyła w roku 1932 T. H., którą Urząd Skarbowy pismem z 19 sierpnia 1935 r. Nr VI 270/III wezwał do zapłaty zaległego za czas od 1924 do 1930 podatku majątkowego* w sumie 864,32 zł oraz odsetek zwłoki za czas od 31 sierpnia 1935 r. w sumie 526,54 *zł*, razem w sumie 1390,86 zł, a to pod rygorem przymusowego ściągnięcia z nieruchomości. Stosownie do pouczenia, zawartego w piśmie Urzędu Skarbowego, wezwana wniosła odwołanie, którego Izba Skarbowa w Grudziądzu orzeczeniem z 14 września 1935 r. Nr II. ZOE 14/35 nie uwzględniła, przy czym *oparła się na przepisie art. 57 Ustawy z 11 sierpnia 1923 r. o pod majątkowym,* poz. 746 Dz. Ust. Na to ostatnie orzeczenie skierowana została skarga do Najwyższego Trybunału Administracyjnego, który rozważył co następuje:

Skarga zarzuca:

1) wadliwość postępowania z tego powodu, że zaskarżone orzeczenie nie zawiera żadnych motywów poza powołaniem się na przepis art. 57 Ustawy o podatku majątkowym,

2) że podatek majątkowy ma charakter osobisty, a przepis art. 57 i 58 Ustawy o pod. majątkowym wyklucza odpowiedzialność osób trzecich za podatek,

3) że szczególny przywilej z art. 57 i 58 Ustawy cyt. uchylony został art. I — IV Przepisów wprow. prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, wobec czego nastąpiła obraza art. 800 KPC,

4) że gdyby nawet stać na błędnym, zdaniem skargi, stanowisku rzeczowego charakteru podatku majątkowego, to w art. 56 i 57 cyt. ustawy chodziło by o przywilej szczególny, nadany na przypadek egzekucji, który w myśl art. 800 § 1 Ust. 3 KPC. ograniczony byłby do dwóch lat przed licytacją.

Władza pozwana żąda w odpowiedzi na skargę pominięcia zarzutów ad 2 — 4 z tego powodu, że nie były one zgłoszone w odwołaniu. Ekscepcji tej jednak Trybunał nie mógł uwzględnić, gdyż za-

---

*) Art. 57 tej ustawy ma brzmienie następujące: „Suma podatku majątkowego, przypadająca od płatnika, korzysta również z ustawowego pierwszeństwa zaspokojenia z całego majątku nieruchomego tegoż płatnika przed wszystkimi przywilejami i obciążeniami hipotecznymi, z wyjątkiem należnych Skarbowi podatków oraz z wyjątkiem pożyczek amortyzacyjnych, zaciągniętych przed ogłoszeniem niniejszej ustawy w tych instytucjach kredytowych, których zobowiązania posiadają — w myśl obowiązujących przepisów — bezpieczeństwo pupilarne".

rzuty te mają charakter ściśle prawny i jako takie nie podpadają pod przepis art. 83 ust. 3 Rozporz. o Najw. Trybunale Administracyjnym.

Przechodząc zaś do rozpatrywania zarzutów skargi zauważyć należy ad 1), że słusznie wprawdzie skarżąca zarzuca wadliwość postępowania, gdyż z zaskarżonego orzeczenia istotnie nie jest widoczne, jaki stan faktyczny uznała władza pozwana za miarodajny do zastosowania art. 57 ustawy o podatku majątkowym, lecz wadliwość ta sama przez się nie może spowodować uchylenia zaskarżonego orzeczenia na zasadzie art. 84 p. 3 rozporządzenia o Najw. Tryb. Admin., gdyż skarżąca nie twierdzi nawet, że nie wie, jak się ma bronić w skardze do Najw. Tryb. Admin., a z prawa obrony zrobiła użytek, wobec czego omawiana wadliwość nie przyniosła jej szkody.

Jak wynika z orzeczenia I instancji, orzeczenie to oparte zostało pod względem formalnym na przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 25 czerwca 1932 r. poz. 580 Dz. Ust., wobec czego przedstawia się ono jako zagrożenie skierowania egzekucji na drogę sądową, o którym mowa w § 3 rozp. z 13 sierpnia 1930 r. poz. 481 Dz. Ust. Skierowanie takie przeciw osobie bezpośrednio nie obowiązanej jest w myśl ust. 2 § 4 rozp. z 25 czerwca 1932 r. o tyle dopuszczalne, o ile osoba ta jest w myśl istniejących przepisów obowiązana do uiszczenia należności lub też odpowiedzialna za jej uiszczenie. Te przepisy, to właśnie art. 57 ustawy o podatku majątkowym, powołany w skardze art. 58 Trybunał pomija, gdyż w skardze wymieniono go zapewne przez omyłkę, art. 56 zaś pomija Trybunał, gdyż nie odnosi się on do nieruchomości. Charakter tego przepisu stwierdzony został w szeregu wyroków Najw. Tryb. Administr., między innymi w powołanym w odpowiedzi na skargę wyroku z 13 grudnia 1934 r., L. Rej. 5711/31 w sprawie ze skargi S. Z., w którym Trybunał orzekł i uzasadnił, że *po dokonaniu prawomocnego wymiaru podatku majątkowego właścicielowi nieruchomości, nabywca tej nieruchomości, na której w chwili nabycia nie były hipotecznie zabezpieczone zaległości z tytułu tego podatku, odpowiada rzeczowo.* Charakter zaś tego przepisu jest taki sam (nie mówiąc o rozciągłości odpowiedzialności) jak przepisu art. 41 prawa hipotecznego z 1818 r. powołanego w art. 1594 UPC. (ros.), § 216 p. 2 ord. egz. (austr.) oraz § 10 p. 3 ustawy z 24 marca 1897 r. (niem.). *Wszystkie te przepisy uchylone zostały wyraźnie § 2 art. 1 przepisów wprow. prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym,* oczywiście z tego powodu, że kwestia będąca przedmiotem powołanych przepisów uregulowana została w art. 800 § 1 p. 3 wzgl. także p. 6 KPC. Gdy ponadto § 1 art. I cyt. przep. wprow. uchyla moc obowiązującą dotychczasowych przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, urządzonym w KPC. i w przepisach wprowadzających prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, przeto nie może być wątpliwości, że było wolą ustawodawcy uchylić wszystkie przepisy tego charakteru, co przepis art. 800 § 1 p. 3 KPC. Wskazuje na to jeszcze i to, że art. III i IV cyt. przep. wprow. wymieniają przepisy, które pozostają nadal w mocy, w szczególności zaś art. IV wylicza taksatywnie te przepisy o egzekucji i pierwszeństwie zaspokojenia, które nadal obowiązują. Z tego wniosek, że *przepis art. 57 Ustawy z 11 sierpnia 1923 r., o podatku majątkowym poz. 746 Dz. Ust. został uchylony z dniem 1 stycznia 1933 r.*

Gdy zaś *zaskarżone orzeczenie, oraz orzeczenie I instancji oparte zostało na tym uchylonym przepisie, przeto przedstawia się ono jako niezgodne z prawem.* Tym samym bezprzedmiotowe się stało rozpatrywanie kwestii, czy wymieniona w orzeczeniu I instancji suma 864,32 zł przedstawia istotnie sumę zaległości K. z tytułu podatku majątkowego, oraz czy nowonabywczyni odpowiada rzeczowo za całą zaległość z tytułu podatku majątkowego, czy tylko za zaległość z tytułu

podatku majątkowego, wymierzonego z tej nieruchomości.

Art. 57 ustawy o podatku majątkowym został uchylony, gdyż — jak to ustala NTA—kwestia pierwszeństwa zaspokojenia służąca podatkom została uregulowana w art. 800 § 1, pkt 3 KPC. Według tego przepisu pierwszeństwo zaspokojenia (przy zachowaniu pewnej kolejności należności uprzywilejowanych) służy—przy egzekucji z nieruchomości — tylko podatkom i daninom publicznym należnym ze sprzedanej nieruchomości za ostatnie dwa lata przed licytacją. Zaległość z tytułu podatku majątkowego, jako nie należąca do tej kategorii, nie korzysta obecnie z pierwszeństwa zaspojenia.

ORZECZNICTWO W SPRAWACH UMÓW O PRACĘ I UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

44.

ROSZCZENIE PRACODAWCY O ZWROT NIENALEŻNIE UISZCZONYCH SKŁADEK.

Roszczenie pracodawcy o zwrot nienależnie uiszczonych składek podlega rozpoznaniu na drodze administracyjnej.

NTA, 8 stycznia 1938, I. rej. 2685/35, 3200/35.

Z uzasadnienia. W okresie od grudnia 1928 r. do listopada 1930 r. firma „G. M.”zwolniła 109 pracowników, rozwiązując z nimi stosunek pracy natychmiast po wypowiedzeniu i wypłacając jednocześnie wynagrodzenie trzymiesięczne za ustawowy okres wypowiedzenia na podstawie art. 25 ust. 1 pkt 4 i art. 28 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia o umowie o pracę pracowników umysłowych poz. 323/28 Dz. Ust. Od tego trzymiesięcznego wynagrodzenia firma wpłaciła Zakładowi Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie składki ubezpieczeniowe w ogólnej kwocie 16.115 zł 80 gr.

Pismem z 12 października 1931 r. firma zwróciła się do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie z żądaniem zwrotu powyższych składek, jako niewłaściwie wpłaconych. Firma powołała się na art. 1376 K. C. i zaznaczyła, że od 18 grudnia 1930 r. żąda prawnych odsetek, ponieważ w powyższej dacie zapadła stosowna uchwała Rady Zarządzającej Związku Zakładów Ubezpieczenia Pracowników Umysłowych, a więc Zakład był świadom, że składki, o które chodzi, podlegają zwrotowi.

Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych w Warszawie pismem z 26 listopada 1931 r. odmówił żądaniu firmy. Zakład w motywach zaznaczył między innymi, że przyjęcie przez Zakład wpłaconych przez firmę składek ubezpieczeniowych od wypłaconych zwolnionym pracownikom odszkodowań i zaksięgowanie ich stanowi „zarządzenie” Zakładu, i że to zarządzenie uprawomocniło się — formalnie dlatego, że nie było przez firmę zaskarżone, a materialnie dlatego, że Zakład w międzyczasie wypłacił zwolnionym pracownikom świadczenia emerytalne i na wypadek braku pracy, że wobec powyższego żądanie zwrotu składek jest równoznaczne prośbie o wznowienie postępowania w przedmiocie obowiązku ubezpieczenia pracowników

firmy w okresach trzymiesięcznych, za które wypłacono pracownikom odszkodowanie, że zmiana wykładni art. 7 ust. 2 i 3 oraz art. 50 pkt 4 nie jest powodem do wznowienia postępowania w myśl art. 95 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym poz. 341/28 Dz. Ust., a Dyrektywa Związku Zakładów jest sprawą wewnętrzną Zakładu i nie stwarza praw podmiotowych dla osób trzecich.

Zakład pouczył firmę, że służy jej odwołanie w trybie art. 164 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 listopada 1927 r. poz. 911 Dz. Ust.

Na skutek odwołania firmy Komisariat Rządu m. st. Warszawy decyzją z dnia 13 grudnia 1932 r. uchylił decyzję Zakładu, uznając prawo firmy do zwrotu niewłaściwie wpłaconych składek.

Od tej decyzji odwołał się Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych do Ministerstwa Opieki Społecznej.

Ministerstwo orzeczeniem z 12 lutego 1935 r. Nr 839/Uo/33 umorzyło całe postępowanie. *Ministerstwo uznało, że żądanie firmy „G. M.“ co do zwrotu składek nie należy do roszczeń przysługujących w myśl przepisów rozporządzenia o ubezpieczeniu pracowników umysłowych, że natomiast jest żądaniem zwrotu wartości pobranej bez podstawy prawnej, to jest condictio indebiti, a przeto jest roszczeniem cywilnym, przewidzianym w art. 1235 ówczas obowiązującego Kodeksu Cywilnego, które to roszczenie podlega rozpoznaniu i rozstrzygnięciu przez Sądy powszechne, a nie w toku instancyj administracyjnych,* przewidzianych w art. 164 rozporządzenia z 24 listopada 1927 r. (poz. 911 Dz. Ust.).

Na to orzeczenie Ministerstwa wnieśli do NTA. skargi firma „G. M.” do L. Rej. 2685/35 i zakład Ubezpieczeń Społecznych do L. Rej. 3200/35. Obie strony skarżące zarzucają Ministerstwu obrazę art. 164 i 105 cytowanego wyżej rozporządzenia z 24 listopada 1927 r.

Władza pozwana odpowiedzi na skargi nie wniosła.

W myśl art. 79 prawa o NTA. Trybunał zarządził przeprowadzenie łącznej rozprawy.

NTA. rozważył, co następuje:

Pozwane Ministerstwo oparło zaskarżone rozstrzygnięcie swoje na zapatrywaniu, że roszczenie skarżącej firmy nie należy do roszczeń przysługujących w myśl rozporządzenia z 24 listopada 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych. *Zapatrywanie to pozostaje w sprzeczności z postanowieniami ust. 7 art. 105 tegoż rozporządzenia, który normuje właśnie zwrot składek nienależnych. Przepisy te nie zawierają żadnych ograniczeń.*

W tym stanie rzeczy pozwana władza nie miała podstawy do odmowy rozstrzygnięcia sporu z powodu swej niewłaściściwości i do umorzenia postępowania.

Kierując się tymi rozważaniami Trybunał uchylił zaskarżone orzeczenie, jako z prawem niezgodne.

OKÓLNIKI

OKÓLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 24 CZERWCA 1938 R. L. D. V. 7772/4/38

w sprawie zwolnienia od podatku przemysłowego od obrotu sprzedaży eksportowej, dokonanej przez zakłady rzemieślnicze na rachunek Firmy „Centrala Handlowa Rzemiosła” sp. z o. o. w Warszawie.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 19 z 1938 r., poz. 467)

Na podstawie art. 39 ustawy o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P.

z 1936 r. Nr 46, poz. 339) Ministerstwo Skarbu **zwalnia od podatku przemysłowego od obrotu sprzedaż eksportową wyrobów rzemieślniczych, dokonaną przez zakłady rzemieślnicze w roku 1938 na rachunek Firmy „Centrala Handlowa Rzemiosła" Sp. z o. o.** w Warszawie, ul. Zielna 13 pod warunkiem prowadzenia przez tę Firmę prawidłowych ksiąg handlowych oraz udowodnienia eksportu deklaracjami celnymi.

Obroty zakładów rzemieślniczych, wynikające ze sprzedaży ich wyrobów na eksport, podlegać będą zwolnieniu od podatku na podstawie zaświadczeń wydanych przez „Centralę Handlową Rzemiosła", **a przedstawionych właściwym władzom wymiarowym przez zainteresowane zakłady rzemieślnicze łącznie z zeznamiami dla wymiaru podatku przemysłowego** od obrotu za rok podatkowy 1938.

Wspomniane zaświadczenia powinny zawierać następujące **dane:**

a) nazwę firmy, która dostarczyła „Centrali" towaru na export,

b) nazwę, ilość, wartość towaru (cenę nabycia) oraz datę jego nabycia,

c) stwierdzenie, iż nabyta przez „Centralę" partia towaru została wywieziona zagranicę z wyszczególnieniem daty wywozu oraz numeru deklaracji celnej.

Powyższa ulga przysługuje z urzędu (bez składania indywidualnych podań) i **ma zastosowanie do zakładów rzemieślniczych, prowadzących prawidłowe księgi handlowe w rozumieniu art. 81 ordynacji podatkowej.**

Dyrektor Departamentu:
(—) Dr. Lubowicki

OKÓLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 27 CZERWCA 1938 R.
L. D. V. 3946/4/38

w sprawie zezwolenia pośrednikom handlowym na zatrudnianie absolwentów szkół handlowych.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 19 z 1938 r., poz. 468).

Na podstawie postanowień art. 39 ustawy o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 46, poz. 339) Ministerstwo Skarbu zezwala pośrednikom handlowym, którzy nabyli właściwe świadectwa **kategorii II-b)** na osobiste zajęcia przemysłowe (część III lit. D taryfy załączonej do art. 23 ustawy), **na zatrudnianie najwyżej dwóch absolwentów szkół handlowych wszelkich typów i stopni w okresie lat dwóch od daty ukończenia szkoły,** bez obowiązku dopłacenia różnicy ceny świadectwa przemysłowego kat. II b) na osobiste zajęcie przemysłowe i świadectwa kategorii II dla przedsiębiorstw handlowych (cz. II — lit. A rozdz. VI taryfy).

Ulga powyższa przysługuje z urzędu (bez składania indywidualnych podań) i ma zastosowanie poczynając **od dnia 1 lipca 1938 roku.**

Dyrektor Departamentu:
(—) Dr. Lubowicki

OKÓLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 30 CZERWCA 1938 R.
L. D. V. 2150/1/38

w sprawie wadliwego prowadzenia egzekucji należności obcych wierzycieli.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 19 z 1938 r., poz. 469).

Na podstawie przeprowadzonych dochodzeń w związku z zażaleniem jednego z wierzycieli Ministerstwo Skarbu stwierdziło szereg uchybień przy prowadzeniu egzekucji należności obcych wierzycieli.

Uchybienia te m. in. polegały na:

1) przewlekłym biegu egzekucji, a w szczególności na zbyt długim nierealizowaniu protokółów zajęć ruchomości,

2) niedokonywaniu przez urzędy skarbowe odpowiednich czynności, zmierzających do ustalenia nowego miejsca zamieszkania zobowiązanych, u których dokonano zajęcia ruchomości przed ich przeniesieniem się do nowego miejsca zamieszkania, nieznanego urzędowi skarbowemu.

3) niepociąganiu dozorców do odpowiedzialności karnej w przypadkach popełnienia przez nich przestępstw z art. 282 k. k.

W związku z powyższym Ministerstwo Skarbu, celem uniknięcia na przyszłość powtarzania się tego rodzaju uchybień, zarządza co następuje.

1) Urzędy skarbowe zwrócą uwagę na nadanie należytego biegu egzekucji należności wierzycieli, a w szczególności na szybkie realizowanie protokółów zajęć ruchomości. Stwierdzono bowiem w całym szeregu przypadków, że z powodu nierozpisania w odpowiednim czasie licytacji zajętych ruchomości nie mogła nastąpić ich sprzedaż wobec wyprowadzenia się zobowiązanych (którym oddano pod dozór zajęte ruchomości) w niewiadomym kierunku.

2) Z postanowień § 13 ust. 1 lit. a) oraz § 14 ust. 2 lit. b) P. E. wynika, że wierzyciel obowiązany jest podać we wniosku egzekucyjnym dokładny adres zobowiązanego.

W razie niepodania tego adresu wniosek egzekucyjny, jako nieodpowiadający wymogom § 14 P. E., powinien być zwrócony wierzycielowi bez wykonania (§ 27 ust. 2 instr. egz.).

Jeżeli według podanego przez wierzyciela adresu nie można odnaleźć zobowiązanego, urząd skarbowy nie ma obowiązku przeprowadzania odpowiednich dochodzeń celem ustalenia miejsca zamieszkania zobowiązanego, podanie bowiem wadliwego adresu należy traktować jako niepodanie adresu w ogóle. Ponieważ relacje organów egzekucyjnych o nieodnalezieniu zobowiązanego nie są czynnością egzekucyjną (§ 65 instr. egz.), urząd skarbowy w tych przypadkach zwraca wniosek egzekucyjny z relacją organu egzekucyjnego wierzycielowi w myśl § 33 instruk. egz.

Natomiast jeżeli podany przez wierzyciela adres jest właściwy, a jedynie zobowiązany — po dokonaniu u niego zajęcia ruchomości — zmienił miejsce zamieszkania, obowiązkiem urzędu skarbowego jest przeprowadzenie odpowiednich dochodzeń w kierunku ustalenia nowego miejsca zamieszkania zobowiązanego, celem prowadzenia w tymże miejscu dalszej egzekucji.

3) W razie oddania zajętych ruchomości pod dozór osobie trzeciej (§ 72 ust. (2) P. E.) w protokóle zajęcia ruchomości należy podać imię, nazwisko i adres dozorcy, a dozorca powinien stwierdzić własnoręcznym podpisem przyjęcie zajętych ruchomości pod dozór. W razie wyjazdu zobowiązanego w niewiadomym kierunku wraz z zajętymi ruchomościami obowiązkiem urzędu skarbowego jest przesłuchanie dozorcy, celem ustalenia miejsca przechowania zajętych ruchomości (o ile oczywiście sam dozorca nie doniósł o zmianie miejsca przechowania ruchomości). Na dozorcy bowiem ciąży w myśl § 72 ust. (2) P. E. obowiązek zawiadomienia urzędu skarbowego o zmianie miejsca przechowania ruchomości.

Jeżeli przesłuchany dozorca nie umie wyjaśnić gdzie znajdują się obecnie zajęte ruchomości, a postępowanie jego wypełnia znamiona przestępstwa z art. 282 k. k. (patrz okólnik z dn. 23/X. 1937 r. w sprawie interpretacji art. 282 k. k. — Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 28, poz. 844) — poborca przekazuje spisany z dozorcą protokół urzędowi skarbowemu, który kieruje protokół do prokuratora celem pociągnięcia winnego do odpowiedzialności karnej.

W razie stwierdzenia braku cech przestępstwa z art. 282 k. k. urząd skarbowy przesyła odpis protokółu wierzycielowi, celem ewentualnego dochodzenia przez tegoż w drodze powództwa cywilnego odszkodowania u dozorcy.

Izby skarbowe, za pośrednictwem swych organów inspekcyjnych, dopilnują ścisłego przestrzegania przez urzędy skarbowe niniejszego zarządzenia.

Dyrektor Departamentu:
(—) Dr. J. Lubowicki

OKÓLNIK MINISTERSTWA SKARBU Z DNIA 30 CZERWCA 1938 R.
L. D. V. 14523/4/38

w sprawie stosowania art. 7 ustęp (2) ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

(Dz. Urz. Min. Skarbu Nr 19 z 1938 r. poz. 470).

Ministerstwo Skarbu, po wysłuchaniu opinii Związku Izb Przemysłowo Handlowych, wyjaśnia, że **usztywnianie tkanin jutowych, dokonywane przed uskutecznieniem sprzedaży w przedsiębiorstwach handlowych lub na ich zlecenie w obcych przedsiębiorstwach (pracowniach), należy uważać za przygotowawczą czynność handlową w rozumieniu art. 7 ustęp (2)** ustawy o państwowym podatku przemysłowym (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 46, poz. 339).

Czynność usztywniania tkanin jutowych polega na apreturowaniu tj. zwilżaniu wiotkiej tkaniny krochmalem rozpuszczonym w wodzie, ewentualnie z dodaniem niewielkiej ilości chemikaliów, a następnie maglowaniu gorącymi walcami w celu osuszenia usztywnionej tkaniny.

W związku z tym do obrotów przedsiębiorstw handlowych, pochodzących ze sprzedaży tkanin jutowych poddanych usztywnieniu, przed uskutecznieniem sprzedaży, bądź we własnych przedsiębiorstwach handlowych, bądź też na ich zlecenie w obcych przedsiębiorstwach (pracowniach) — **mają zastosowanie stawki podatkowe, przewidziane dla przedsiębiorstw handlowych.**

Przedsiębiorstwa (pracownie), trudniące się usztywnianiem tkanin jutowych na zlecenie przedsiębiorstw handlowych, należy traktować jako przedsiębiorstwa przemysłowe.

Dyrektor Departamentu:
(—) Dr. J. Lubowicki

KALENDARZ PODATKOWY

W sierpniu 1938 r. płatne są następujące podatki:

Do 5 sierpnia 1938 r. — podatek od energii elektrycznej pobrany przez sprzedawcę energii elektrycznej w czasie od 16 do 31 lipca 1938 r.

Do 7 sierpnia 1938 r.—podatek dochodowy od uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę, wypłaconych przez służbodawcę w lipcu 1938 r.

Do 15 sierpnia 1938 r. — II zaliczka kwartalna na podatek przemysłowy od obrotu przez płatników nieprowadzących prawidłowych ksiąg handlowych w wysokości 1/5 kwoty tego podatku wymierzonego za rok ubiegły.

Do 20 sierpnia 1938 r. — podatek od energii elektrycznej pobrany przez sprzedawcę energii elektrycznej w ciągu pierwszych 15 dni sierpnia 1938 r.

Do 25 sierpnia 1938 r. — zaliczka miesięczna w wysokości podatku od obrotu osiągniętego w miesiącu lipcu 1938 r. przez a) przedsiębiorstwa handlowe I i II kategorii świadectw, prowadzące prawidłowe księgi handlowe, b) przedsiębiorstwa przemysłowe I, II, III, IV i V kategorii świadectw, prowadzące prawidłowe księgi i c) spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielnie, a nadto inne przedsiębiorstwa, które są obowiązane do publicznego ogłaszania sprawozdań o swych operacjach lub składania sprawozdań do zatwierdzenia.

Nadto płatne są zaległości odroczone lub rozłożone na raty z terminami płatności w sierpniu 1938 r. oraz podatki, na które płatnicy otrzymali nakazy płatnicze z terminem płatności w sierpniu 1938 r.

PORADNIA

501. *Księgowy B.*

1. **Stan faktyczny. Spółka z ogr. odp. dla wyprowadzenia dochodu podlegającego opodatkowaniu za rok 1936 (operacyjny) doliczyła do zysku bilansowego tego roku sumę 3000 zł zapłaconą w tymże roku z tytułu podatku dochodowego na rok 1936 (oper. — 1935). W r. 1938, w wyniku odwołania, podatek ten został zmniejszony o 1000 zł. Jak postąpić, by spowodować zmniejszenie podatku dochodowego za rok pod. 1937 (rok oper. 1936), na którego wysokość, zdaniem Pana, miało wpływ doliczenie do zysku bilansowego 1936 podatku za rok pod. 1936 w kwocie 3000 zł (zmniejszonego w 1938 r. do 2000 zł)?**

Jest Pan w błędzie. Wysokość podatku dochodowego na rok pod. 1936, zapłaconego w 1936 r., nie miała żadnego wpływu na wymiar podatku dochodowego na rok pod. 1937 (oper. 1936). W 1936 r. dopisano do zysku bilansowego sumę 3000 zł, ponieważ taką sumą obciążyła spółka rk strat i zysków za 1936 r. Wydatki, które nie podlegają odliczeniu od dochodu, nie mają w ogólności wpływu na wysokość podatku dochodowego. **Doliczenie tych wydatków do zysku bilansowego tylko pozornie zwiększa dochód podatkowy,** w rzeczywistości bowiem doliczenie to równoważy jedynie zapisanie w ciężar rachunku strat i zysków kwot, niepodlegających odliczeniu od dochodu ze stanowiska ustawy o pod. doch.

2. **Przyjęcie na spłatę zaległości podatkowych papierów wartościowych wg. ich wartości nominalnej,** przekraczającej cenę nabycia lub cenę giełdową, **stanowi formę częściowego umorzenia zaległości i jest dla osoby prawnej zyskiem podatkowym.** Wobec tego w przypadku Pańskim należy wykazać na rku wynikowym zysk powstały wskutek umorzenia zaległości w kwocie 4000 zł papierami zakupionymi za 2800 zł (por. OBP, 1938, str. 47, odp. nr 52).

3. **Okoliczność, że zakład pracy składa się z kilku części, różniących się wyraźnie między sobą co do stopnia niebezpieczeństwa,** nie ma wpływu na wysokość składek za ubezpieczenie pracowników, zatrudnionych w tych różnych częściach, o ile te części stanowią normalne części składowe przedsiębiorstwa tego rodzaju (§ 4 Taryfy składek, Monitor Polski, nr 79, 1938, poz. 112).

Dla udzielenia konkretniejszej odpowiedzi musielibyśmy rozporządzać szczegółowymi danymi co do interesującego Pana przedsiębiorstwa.

502. *Cw. L.*

Księgowość prowadzi się w zasadzie dla każdego przedsiębiorstwa oddzielnie. — Nie należy przy zaprowadzeniu ksiąg dla nowozałożonego przedsiębiorstwa wpisywać do inwentarza remanentu li-

kwidowanego jednocześnie innego przedsiębiorstwa.

503. *Lida.*

Akwizytor, nie pozostający w stosunku najmu pracy, powinien wykupić świadectwo przemysłowe dla pośrednika handlowego (taryfa, Część III D II b). Por. wyrok SN 1 K 450/37 (OPA. 1938, poz. 2083). — Akwizytor opłaca podatek od obrotu, w wysokości 6% od otrzymanej prowizji. Stosunek „del credere" nie stanowi przeszkody do uznania komisu i pośrednictwa (§ 25 ust. 2 rozp. wyk.).— Wobec braku stosunku najmu pracy nie zachodzi obowiązek ubezpieczenia akwizytora.

504. *A. M. Łódź.*

Administrator domu, nie pozostający w stosunku najmu pracy, nie opłaca składek na rzecz Funduszu Pracy.

505. *Stały Prenumerator, Wilno.*

1. **Zrzeczenie się w drodze ugody z dłużnikiem części należności z transakcji towarowej** stanowi stratę potrącalną.

2. W sprawie **opodatkowania uzyskanych opustów i rabatów** ob. OBP. 1938, str. 357, odpow. nr 334.

3. O towarach komisowych może być mowa jedynie przy istnieniu umowy komisu. — Towary w konsygnacji może mieć pośrednik handlowy.

506. *Horyń.*

1. **Zaprowadzenie ksiąg wśród roku podatkowego** nie daje prawa do ulgowej stawki podatku od obrotu (ob. OBP., 1938, str. 334. wyrok NTA).

2. Co do towarów, od których pobiera się scalony podatek od obrotu, ob. OBP. 1938, str. 30, odp. nr 30, pkt 2).

507. *J. H. B.*

1. **Przedawnienie** biegnie od końca roku podatkowego, w którym powstał obowiązek podatkowy (OP § 99 i 100). O ile chodzi o podatek od obrotu np. za rok 1930, przedawnienie biegnie zatem od końca roku 1930. Okoliczność, że wymiar podatku przemysłowego od obrotu następuje dopiero w roku następnym nie ma znaczenia dla początku biegu przedawnienia, ponieważ obowiązek uiszczenia podatku przemysłowego od obrotu za dany rok kalendarzowy powstaje już w tymże roku.

2. Wg. ustawy z 1933 r. o **ulgach dla nowowznoszonych budowli** od podatku dochodowego są wolne **jedynie dochody z nowowznoszonych domów mieszkalnych** w gminach miejskich (art. 2). Dochód z nowozbudowanych magazynów nie jest zatem wolny od podatku.

508. *Gorzelnia T. K.*

Wypożyczenie zboża i inwentarza żywego należy zaksięgować również w księgach zasadniczych. Nie rozumiemy, dlaczego taki wpis może stanowić ukrycie dochodu.

509. *„22".*

Mogą PP przy zamykaniu ksiąg, w związku z likwidacją przedsiębiorstwa kupca jednoosobowego, **przenieść pozostałe aktywa i pasywa na rk osobisty właściciela.**

510. *Feniks.*

1. Przedsiębiorstwa przemysłowe kategorii VI, VII i VIII płacą 1,5% od obrotu; prowadzenie ksiąg nie ma wpływu na stawkę podatku od obrotu tych przedsiębiorstw.

2. Jeżeli **przedsiębiorstwo przemysłowe wymienia wyrabiane przez nie maszyny nowe na maszyny używane, płaci ono podatek obrotowy od war-**

łości nowych maszyn, ponieważ obrotem podatkowym jest również przychód z transakcji wymiany.—Opodatkowaniu podlega również przychód ze sprzedaży wspomnianych używanych maszyn po ich przerobieniu. Stawka wynosi 1,5% (ob. wyżej pkt 1 odpowiedzi) w każdym z obu powyższych przypadków.

3. **Wydatki z tytułu ubezpieczenia pracowników** należy zaksięgować w terminie płatności składek, nie czekając na nakaz płatniczy ubezpieczalni.

4. **Przenoszenie na rk kosztów produkcji wydatków na surowce, materiały pomocnicze itp., bieżąco uwidacznianych w księgach pomocniczych,** może następować rzadziej niż co miesiąc, a więc nawet tylko raz do roku. Dopuszczalne jest zatem również uskutecznienie wspomnianego przeniesienia z chwilą wykonania określonej ilości produktów.

511. *Eis.*

W opisywanych warunkach zachodzi raczej umowa zlecenia. Wynagrodzenie za wykonaną na podstawie takiej umowy pracę (zamknięcie ksiąg itd.) podlega opodatkowaniu na podstawie Dz. I ustawy o podatku dochodowym.

512. *Księgowy Cz.*

W inwentarzu, przy założeniu ksiąg, należy przyjąć wartość przedmiotów majątkowych podług ich wartości rzeczywistej (art. 58 § 1 Kod. Handl.). **W braku dowodów na wartość maszyn kupiec może je oszacować przy zaprowadzaniu ksiąg według wartości rynkowej.**

2. **Koszt świadectwa przemysłowego na rok następny** należy umieścić w inwentarzu na koniec roku bieżącego jako aktyw (por. OBP., 1938, str. 158, odp. nr 174, p. 2). W razie założenia ksiąg z dniem 1 lipca, należy umieścić w aktywach („Koszt Handlowy") połowę ceny świadectwa, nabytego na cały rok.

3. Zamierzone księgowanie użycia własnych worków do nasypania mąki jest prawidłowe.

4. Co do **księgowania otrzymanych i wydawanych gratis towarów** ob. OBP. 1938 str. 76 odpow. nr 80, p. 1; str. 109 odpow. nr 108; str. 372 odpow. nr 356. Jak Pan widzi, sposób księgowania zależy od okoliczności, czy mianowicie chodzi o premię, reklamę, dobroczynny datek itd.

5. Zamierzone **księgowanie użytych do celów przedsiębiorstwa materiałów piśmiennych, stanowiących przedmiot jego obrotu** (Ma Rk Towarów, Wn Rk Kosztów Handlowych) jest prawidłowe.

6. **Księgowanie wydania weksli na poczet komornego** (Wn. Rk Kosztów Handlowych, Ma Rk weksli) jest prawidłowe).

7. W przedmiocie ubezpieczenia członka zarządu sp. z ogr. odp. ob. OBP. 1938 str. 244, odpow. nr 243 p. 5.

8. O kategorii świadectwa dla przedsiębiorstwa przemysłowego, o ile jest ona zależna od ilości zatrudnionych robotników, decyduje jedynie ilość robotników, zatrudnionych przy produkcji. Ob. OBP, 1938, str. 13 odpow. nr 17.

9. Księgowanie wydatków na światło, napęd mechaniczny oraz opakowanie na rku kosztów fabrycznych jest prawidłowe.

513. *Branża dziana, Łódź.*

1. Sposób zamierzonego księgowania jest dla nas niejasny.

2. **Umowa zaangażowania komiwojażera** nie podlega opłacie stemplowej.

3. Umowa prywatna, w której wierzyciel zgadza się na odroczenie terminu płatności zaprotestowanych weksli, nie podlega opłacie stemplowej.

514. *K. J. Będzin.*

Kupiec nie jest obowiązany prostować bilansu buchalteryjnego z tego względu, że władza skarbowa niektóre pozycje, spisane na straty, doliczyła do dochodu podatkowego.

Skorowidz rzeczowy

*) O—oznacza: dział „Orzecznictwo", Ok—dział „Okólniki", P—dział „Poradnia"
**) Liczby oznaczają stronice.

Wydawca: Księgarnia Prawnicza, Warszawa, Senatorska 8
Redakcja: Warszawa, Zielna 12 m. 7, tel. 245-31
Administracja: Warszawa, Senatorska 8, tel. 516-50
Konto P. K. O. 22.308 — Przekaz rozrachunkowy Nr. 176 — Rękopisów nie zwraca się

Prenumerata wraz z przesyłką zł. 1.50 miesięcz., 4.50 kwart., 9.— półrocz., 18 rocznie
Ceny ogłoszeń: 1 str. zł. 200—1/2 str. zł. 100—1/4 str. zł. 50—1/8 str. zł. 25

Redaktor odpowiedzialny: **Józef Filip Hoppenfeld** Druk. Wydawnicza, Warszawa, Kacza 15